

С Т А Н О В И Щ Е

по обявен конкурс за заемане на академичната длъжност “доцент”, по научната специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство (вътрешен ред и сигурност)”, в област на висшето образование 9, “Сигурност и отбрана”, професионално направление 9.1. “Национална сигурност”, – Екологичната сигурност, като елемент на националната сигурност, обявен в ДВ, бр. 56, с.129 от 2022 г.

Кандидат в конкурса: д-р Атанаска Тунтова

Автор на становището: проф. д-р. Томо Борисов

Идентификационен номер в НАЦИД: № 38532; Регистър за научната дейност в Република България; <https://ras.nacid.bg/dissertation-preview/38532>

Основание за изготвяне на становището: Заповед №35/31.10.2022 г. на Ректора на Висше училище по сигурност и икономика, Пловдив

Пловдив

2022

I. ОБЩО ОПИСАНИЕ НА ПРЕДСТАВЕНИТЕ МАТЕРИАЛИ

В списъка с научните публикации на кандидата в конкурса за доцент – д-р Атанаска Тунтова, са включени 16 заглавия, от които за рецензиране 15.

Те могат да се класифицират в следните групи:

- ◆ Монографии - 1;
- ◆ Статии и научни доклади - 14.

Представените за рецензиране разработки отговарят на изискванията за наукометрични данни. Това прави основателни претенциите на кандидата, с оглед заемането на академичната длъжност „доцент“.

II. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ПРЕПОДАВАТЕЛСКАТА И НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ НА КАНДИДАТА

Представените разработки са издадени след получаването на научната степен “доктор”. Освен това те напълно съответстват на изискванията за наукометрични показатели, с оглед заемането на академичната длъжност „доцент“.

Научноизследователската дейност на д-р Тунтова, е посветена на актуални въпроси, свързани със защитата на националната сигурност. По специално в сферата на екологичната сигурност. Става въпрос преди всичко за правната регламентация и организацията на работа. Отделено е място на изследването, на различните проблеми, съпътстващи сигурността от гледна точка на екологията. Посочени са и подходите за тяхното преодоляване.

Не са ми известни данни за плагиатство, което ми дава основание да кажа, че публикациите от гледна точка на авторство отговарят на изискванията, за участие в конкурс за хабилитация. Нещо повече считам, че някои от

предложенията, които сме отразили в становището, като приноси могат да се използват от компетентните органи, а също и от неспециалисти.

III. ОЦЕНКА НА НАУЧНИТЕ ПОСТИЖЕНИЯ И ПРИНОСИ В ПРЕДЛОЖЕНИТЕ ЗА ОЦЕНКА ТРУДОВЕ

1. В изследването си, с характер на *монография* със заглавие „*Екологичната сигурност, като елемент на националната сигурност*“, е акцентирано върху проблемите, отнасящи се до основните аспекти на сигурността на национално равнище, във връзка със запазването на околната среда. Става въпрос преди всичко за основните компоненти от значение за околната среда и използването им от човека, с оглед запазването им в техния естествен вид и годни за употреба. Разсъжденията на автора са основно върху водата, въздуха и почвата, без които човешкият индивид не би могъл да съществува. По този начин се подчертава значението им за националната сигурност и не само. На основата на тази принципна позиция, са споделени и някои подробности, а също и виждания за промяна в отношението към природата, най-вече от гледна точка на нейното опазване.

Подчертана е не само същността и важността на екологичната среда, но и възможностите за нейното развитие, с оглед запазването ѝ в естествения ѝ вид за използването от човешкия индивид и общество. Само по себе си това определя и значението на основните политики не само в даден регион, но и на национално и световно равнище.

Наред с основните понятия, изследването на законодателството и някои стратегически за темата документи, основен акцент в изследването се пада на рисковете и заплахите от изменението на климата, изчерпването на ресурсите и връзката им със сигурността. На този въпрос е посветена глава трета.

Диференцираното разглеждане ролята на всеки от тези фактори, в значителна степен улеснява аналитичната дейност. Предлагането на добри практики в контекста на разглежданата тематика, допълнително повишава нивото на работата и говори за добрата информираност, на автора и възможностите му, от гледна точка анализ и препоръки.

Приносите в монографията могат да бъдат обобщени по следния начин:

1.1. Научни приноси

- ◆ на първо място ще да отбележим, наличието на анализ теоретичните аспекти, свързани с екологията и практическото им използване. Позволяваме си да отбележим този принос на първо място, защото основните понятия имат пряко отношение спрямо правната регламентация, което от своя страна спомага за защитата на сигурността в национален аспект. В тази връзка трябва да отбележим направената систематизация на съществуващите до този момент в научната литература определения;
- ◆ обоснована е необходимостта от систематизиране на факторите от екологична гледна точка, оказващи влияние върху развитието на екосистемите. Това се отнася и за взаимодействието им с различните видове системи, като фактор за националната сигурност;
- ◆ Изследването на правната регламентация е другият съществен принос. Нормите, които определят една или друга дейност са от значение както от гледна точка на тяхното прилагане, така и за ефективната защита на националната сигурност;
- ◆ Диференцирано и детайлно е разгледана взаимовръзката на екологията, околната среда и човека. Селектирането, също може да се възприеме, като фактор в контекста на защитата на сигурността за

всяка страна. Това е така, защото позволява систематичното им изучаване и разглеждане ролята на всяко от тях;

- ◆ Съвсем в реда на изследване от такъв тип, е направен и анализ на социално-икономическите аспекти на това явление. Това позволява за изследване на неговата роля за обществото и всеки един от нас;
- ◆ Наличието на контент-анализ, допълнително повишава нивото на работа и освен това позволява, за по системното установяване на рисковете и заплахите за околната среда.

1.2. Практико-приложни приноси

- ◆ Основният практико-приложен ефект, който ще споменем са представените възможности за използване на зелени технологии и кръговата икономика за опазване на природните ресурси;
- ◆ Популяризирането на Стратегията за национална сигурност и политиките, които са включени в нея, които се отнасят до отношението на хората към природата, също е от съществено значение;
- ◆ Анализът на предпоставките за изпълнение на Стратегията за национална сигурност, свързан с използването на човешките ресурси и неизбежният финансов такъв, също е сред основните практико-приложни приноси;
- ◆ Възможностите за самопречистване и самовъзстановяване на средата, която ни заобикаля е нещо, което дори не се нуждае от коментар, защото е сред най-важните постижения, което ако се окаже, че е възможно ще бъде от съдбовно значение за човека. В този смисъл, дори само това от достиженията в монографичното изследване на

кандидата, да бъде постигнато ще бъде от голямо значение за поколенията.

Цялостното изследване и изведените приноси, дават основание да приемем, че предложената работа е комплексно научно изследване, което реално пресъздава основните аспекти и рисковете от гледна точка на екологията и националната сигурност. В този смисъл работата може да бъде полезна не само за научните и практически работници, но и за населението.

2. *Статията* „Екологична сигурност – предизвикателства и възможности“, има за цел да се анализира състоянието на околната среда и влиянието и върху сигурността. Акцентирано е също на влиянието на човешкия фактор върху екологичната среда и заплахите за съществуването на човечеството. Това е въпрос от значение не само за взаимоотношенията между среда и човек, но се отнася и за цялата световна общност, с оглед промяна в управленческото поведение на компетентните органи. Подчертано, е че замърсяването на околната среда може да предизвика сериозни при това обусловени заболявания. Специално внимание е обърнато на заплахите за околната среда и екологичната сигурност, както и възможностите за предотвратяването на рисковете за човека. Акцентирано е върху това, че промените в околната среда възпрепятстват индивидуалната сигурност. Това се случва посредством засягане на поминъка и по този начин възпрепятстване на индивидуалната сигурност. Всичко това влияе върху сигурността на населението в съответния град и държава.

Специално място в публикацията е отделено на факта, че съвременната концепция за екологична сигурност, следва да означава създаване на

безопасно съществуване и функциониране на екологичните и социалните системи в условията на обкръжаващата ги среда. Според авторът това е в основата на намирането на правилните решения за избягване на екологичните катастрофи.

Именно в това се състои и приносът в тази публикация от гледна точка на състоянието на националната сигурност.

3. Не е подмината и темата за екологичната сигурност на съвременния етап, в публикациите на г-жа Тунтова. Това е още едно доказателство за изключителната съпричастност по проблемите, за защита на националната сигурност в контекста на екологията.

Така в публикацията си с характер на *статия*, посветена на екологичната сигурност през призмата на съвременната проблематика, са засегнати въпроси свързани с изчерпването на природните ресурси и въздействието на този факт върху околната среда. На основата на фундаменталният извод, че връзката на човека с околната среда и сигурността е от ключово значение за начертаването на политики в областта на екологичната сигурност, са направени препоръки, с оглед предприемането на действия за съхраняване на околната среда, откъдето и здравето на хората.

В статията е посочено и това, че проблемът във взаимоотношенията между човека и природата е на всички възможни равнища – от индивидуално, през регионално, до глобално. Определящият елемент обаче е човекът. Отбелязано, е че тъкмо той играе ролята както на производител, така и на потребител. Предизвикателството е в намирането на хармонията. Всичко това налага преосмисляне съдържанието на понятието „сигурност“ и неговото

значение на съвременния етап. По-конкретно, става въпрос за това, че проблемите на националната сигурност вече далеч не са само състояние на въоръжените сили или тези, за опазване на реда в страната. Екологичната заплаха е едно от предизвикателствата, на съвременния етап и оказва сериозно влияние върху националната сигурност.

Не са подминати и други важни потенциални опасности за националната сигурност, свързани най-вече с природните и други катаклизми застрашаващи населението. В статията екологичната сигурност е определена, като специфичен обект за състоянието на различните видове системи, а също и на процесите, които протичат в тях. Нещо повече, екологичната сигурност се явява фактор за способността на държавата да защити гражданите, които се намират под нейната юрисдикция.

Основният извод, който се налага от публикацията, е че е време за предприемането на необходимите мерки, с оглед запазването на нормалното състояние и функциониране на околната среда.

4. С много голяма стойност от гледна точка на екологичната сигурност, като елемент на националната сигурност и съвременните заплахи и възможности е публикацията с характер на *научен доклад*. Става въпрос за въздействието върху околната среда.

Анализът е посветен на заплахите, които може да предизвика изчерпването на природните ресурси. Обърнато е внимание на една от основните части за сигурност за бъдещето, от гледна точка на възобновяемите източници и въвеждането на т.н „кръгова икономика“. По този начин се подчертава значимостта на основните видове екологични рискове, които

можем да определим, като заплаха за националната сигурност. Подчертано, е че е необходимо да се намерят потенциални възможности за осигуряване на по-добро бъдеще.

Проведеният анализ се прави на основата на общоприетото понятие за сигурност. Подчертана е значимостта на това понятие, както от теоретична, така и от гледна точка на неговото приложение в съвременния свят. Все в тази връзка, е подчертаването ролята на институциите за гарантирането на сигурността в глобален мащаб. Основната констатация, е че екологията е пряко свързана с националната сигурност. Този ключов за практическата дейност извод, също може да се приеме, като един от приносите както в тази публикация, така и в цялостната научноизследователска дейност на кандидата.

Централно място в публикацията е установяването на заплахите за околната среда и екологичната сигурност. Разгледани са и основните аспекти на екологичната сигурност. Обърнато е внимание и на въздействието на околната среда върху здравето на човека. Този проблем с основание според автора за предприемането на мерки. Направен е изводът, че тъкмо състоянието на околната среда и по-скоро нейното влошаване може да се окаже сериозна заплаха не само за отделния индивид, но и за държавите и света, като цяло. В този смисъл може да се каже, че е необходимо обединяване усилията на всички държави. Нещо повече, необходима е нова политика отнасяща се до отношенията между човека и природата, която да осигури бъдещето на населението. С други думи, трябва да се спре разрушителното въздействие на човека върху природата.

Не е пропуснат фактът, че страната ни разполага с широк спектър, както сам авторът се изразява от норми, регулиращи екологичните процеси. Отбелязано е обаче и това, че страната ни е бюджетно неадекватна на

екстремни природни бедствия. Наблягането на този въпрос е и от гледна точка на факта, че жертвите и разрушенията от тези проблеми са повече, от тези възникнали от военните конфликти.

В заключение е направен изводът, че за екологичното равновесие са необходими не само икономически мерки, но и високо обществено съзнание. Несъмнено, необходимо е и добро институционално управление.

Останалите публикации, които са заложили в списъка представен от г-жа Тунтова, също имат своето значение и по никакъв начин не могат да бъдат пренебрегвани, когато говорим за оценка от гледна точка на техния характер и значение. Позволихме си да подберем само някои от тях, които според нас трасират развитието на кандидата, за академичната длъжност „доцент“ и ясно показват неговия афинитет към определени проблеми, главно свързани със защитата на националната сигурност, в контекста на екологичните проблеми. Трябва да отбележим, че научната продукция на г-жа Тунтова е не само теоретично, но и практически издържана и може да бъде полезна както на специалистите, така и на голяма част от населението в защитата на националната сигурност от гледна точка на екологията.

Наличието на цитирания, допълват общото отличното впечатление за нивото на научната продукция на д-р. Тунтова.

IV. ЛИЧНИ ВПЕЧАТЛЕНИЯ ЗА РАБОТАТА НА КАНДИДАТА

Не познавам лично г-жа Тунтова. Имайки предвид обаче нивото на нейната научна продукция и кариерата, която до този момент я съпътства, като научен работник и ръководител, мога да си направя извод, че става въпрос за сериозен и с ясно изградени качества човек, чиято хабилитация ще е заслужена.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Научната и управленска дейност на д-р Тунтова, както и представените научни публикации, дават основание да препоръчам на УВАЖАЕМОТО ЖУРИ да я избере, с оглед заемането от нея на академичната длъжност „доцент“.

14.11.2022 г.

Гр. София

Изготвил:

проф. д-р. Т. Борисов